

УДК 94 (477) : 069.4

**ДОКУМЕНТАЛЬНО-РЕЧОВІ ЕКСПОНАТИ ВИСТАВКИ «ДИНАМО КИЇВ – СИМВОЛ
УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕМОГ» ІЗ КОЛЕКЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА МУЗЕЮ ФК «ДИНАМО КИЇВ»**

*Антон Богдалов¹, Марія Срібна², Ірина Пуля³,
Олександр Лук'янов⁴, Аліна Романік⁵*

Національний музей історії України

Україна, 01025, м. Київ, вул. Володимирська, 2

e-mail: ¹bogdalov@ukr.net; ²homylya@ukr.net; ³irapulya1@gmail.com; ⁴lukian@bigmir.net;

⁵romanik.alina@ukr.net

Одним із завдань історичних музеїв є виховання патріотизму та гордості за свою історію. У своїх виставках Національний музей історії України намагається розкрити різні аспекти історії українського народу. Футбол у сучасному світі давно вийшов за рамки суто спортивної гри. Сьогодні – це частина сучасної культури, аудиторія телеглядачів під час проведення чемпіонатів світу з футболу перевищує два мільярди населення планети. Вплив цієї спортивної гри на політику, економіку та суспільство багатьох країн світу важко переоцінити. В Україні футбол є найпопулярнішим видом спорту, а найвідомішим і найулюбленішим футбольним брендом – київське «Динамо». У радянський період перемоги київських динамівців стали своєрідним символом відродження й ідентифікації українців в умовах тоталітарної політики формування єдиного «радянського» народу. У перші роки після проголошення незалежності України саме з брендом «Динамо Київ» асоціювали український спорт, а іноді і загалом Українську державу.

До 90-ї річниці від заснування славетного футбольного клубу в Національному музеї історії України 29 червня 2017 р. була відкрита виставка «Динамо Київ – символ українських перемог».

Метою виставки було показати історичні досягнення одного з найтитолованіших клубів європейського континенту, ознайомити відвідувачів з унікальними документами, фотографіями та трофеями київського «Динамо» з колекції Національного музею історії України та музею ФК «Динамо» (Київ). При створенні виставки науковими співробітниками були опрацьовані наукові дослідження кандидата історичних наук і багаторічного директора музею ФК «Динамо» (Київ) Валерія Андрійовича Старкова. Валерій Старков разом Дмитром Шаповалом є автором ювілей-

ного видання до 80-річчя клубу «Динамо» (Київ) 1927-2007». У цій праці автори висвітлили найбільш яскраві сторінки видатної історії київського клубу та систематизували статистичні дані всіх офіційних матчів клубу у різноманітних турнірах. При дослідженні теми були вивчені видані спогади ветеранів «Динамо» (Київ). Зокрема, спогади динамівського гравця Щегоцького «У грі та поза грою». Відомий форвард київської команди розповідає про видатне покоління динамівців, якому вдалося зібрати колекцію європейських і радянських трофеїв. Тема історії славетного київського клубу привертає увагу дослідників, але, як свідчить проведений аналіз, дотепер бракує комплексних досліджень.

Виставка привертає увагу відвідувачів цікавим оформленням. У залі, де розташовані експонати, на підлозі розміщене коврове покриття зеленого кольору, що імітує трав'яний газон футбольного поля. На стінах залу, праворуч і ліворуч від входу, закріплені банери з зображеннями, які тематично розділяють зал на дві частини: історію київського Динамо до 1991 року, та період сучасної історії клубу. На банері з лівого боку розміщене чорно-біле зображення київського стадіону під час першого єврокубкового матчу «Динамо» з північноірландським «Колрейном» у 1965 році. На банері, що був розміщений праворуч від входу, розташована фотографія сучасних трибун динамівських прихильників.

Датою народження славетного київського клубу дослідники вважають 13 травня 1927 року. Саме цього дня було зареєстровано статут Київського пролетарського товариства «Динамо» Міжвідомчою комісією у справах громадських організацій та спілок Київської округи. Перша офіційна гра «Динамо» відбулась у Білій Церкві проти місцевої команди. Кияни поступилися у цьому матчі 1:2. У 1936 р. було проведено перший чемпіонат

СРСР динамівці завершили його на другому місці, пропустивши вперед тільки московське «Динамо». Наступний сезон динамівці з Києва завершили на третьому місці [5; 7].

У першій вітрині виставки розміщені матеріали, що висвітлюють історію клубу у 1920-50-х рр. Зокрема унікальний абонентський квиток вболівальника «Динамо» 1941 року (ТКВ-18726). Футбольний сезон 1941 року не був завершений через напад Німеччини на СРСР. 22 червня 1941 р. під Черепановою горою у Києві мало відбутись відкриття нового стадіону матчем між командами київського «Динамо» та московської ЦДКА, але саме цього дня розпочалася німецько-радянська війна. З початком війни більшість гравців команди були призвані в армію. Багато з них не повернулись з фронту. Відновився чемпіонат тільки у 1945 р. Через великі втрати у складі команда «Динамо» тривалий час не могла на рівних протистояти провідним клубам, які краще перенесли війну. Сезон 1945 р. київська команда завершила на передостанньому місці, а 1946 року взагалі стала останньою серед команд вищого дивізіону та мала понизитись у класі, але «Динамо» залишили у «вищці», пригадавши втрати воєнного часу [5; 6].

Переломним для «Динамо» став 1951 рік, коли команду очолив новий тренер – Олег Ошенков. Новий керманіч оновив склад і змінив систему підготовки футболістів, зокрема зменшив зимові міжсезонні канікули, включив нові фізичні вправи до програми тренувань. Наступного сезону це принесло результати і «Динамо» стало одним з претендентів на чемпіонство, завершивши чемпіонат на другому місці. Перший значний трофей було здобуто у 1954 році. У драматичному фіналі кубку СРСР кияни здолали ереванський «Спартак». У вітрині представлено Грамоту 1954 року, якою динамівці були нагороджені за здобуття першого кубку СРСР. У кінці 1950-х рр. до команди прийшло багато нових гравців, яким випало стати першим «золотим» складом «Динамо». Матч проти харківського «Авангарду», що дозволив динамівцям вперше в історії стати чемпіонами, назавжди увійшов у золотий літопис вболівальників «Динамо», які відсвяткували цю подію незабутнім факельним шоу. До уваги відвідувачів унікальне фото команди 1961 р.: А. Макаров, М. Кольцов, В. Щегольков, А. Сучков, В. Ануфрієнко, Й. Сабо, Ю. Войнов, В. Турянчик, В. Серебряніков, О. Базилевич, А. Біба, В. Трояновський, В. Лобановський,

В. Каневський разом з тренером В'ячеславом Соловйовим отримали перші золоті нагороди. Нарешті гегемонію московських команд було зруйновано та розпочалася золота ера київського «Динамо» [7].

Роком зміни поколінь для «Динамо» став 1971-й. У команді з'явився 22-річний Віктор Колотов, один з найкращих півзахисників за всю історію київської команди. У 1973 році «Динамо» очолив новий тренер – 34-річний Валерій Лобановський. Разом з помічником Олегом Базилевичем, який прийшов у команду у 1974 році, цей тренерський тандем став найуспішнішим в історії клубу. Серед цікавих експонатів, що стосуються цього періоду історії «Динамо», привертає увагу фотографія 1975 р. Валерія Лобановського з його підписом і футболка вболівальника 1970-х років з традиційним «динамівським» ромбом.

У 1975 р. динамівці зібрали найбільшу колекцію трофеїв. Впевнено вигравши чемпіонат, кияни здобувають визнання ще й на міжнародній арені. У фінальному матчі за Кубок володарів кубків «Динамо» домінуючи протягом усього матчу з рахунком 3:0 перемагає угорський «Ференцварош». У вирішальному матчі двічі відзначився Володимир Онищенко, а один м'яч на рахунку Олега Блохіна. Восени 1975 р. динамівці здобувають Суперкубок УЄФА, таким чином «Динамо» стало найсильнішою командою на європейському континенті. У двох матчах за головний трофей кияни здолали володаря Кубку чемпіонів 1975 р. – зіркову мюнхенську «Баварію». У Мюнхені динамівці перемогли з рахунком 1:0, а у домашньому матчі святкували перемогу 2:0. Усі м'ячі у матчах за Суперкубок УЄФА забив Олег Блохін, який отримав 1975 року нагороду «Золотий м'яч» як найкращий футболіст Європи [2; 7].

Привертає увагу унікальна кришталева бутса (ТКВ-12514/2545) з колекції Національного музею історії України, якою був нагороджений легендарний гравець «Динамо» Олег Блохін за забиті 200 голів у складі київської команди. Олег Блохін є абсолютним рекордсменом серед футболістів «Динамо» по кількості забитих м'ячів. За період з 1969 по 1987 рр. Блохіну вдалося забити 266 голів у ворота суперника у різних турнірах. Цей рекорд не побитий і до сьогодні.

У центральних вітринах представлені головні експонати виставки – Кубок володарів кубків УЄФА 1975 року (ТКВ-18695) та Кубок володарів кубків УЄФА 1986 року (ТКВ-18696). Ці кубки є найвищими здобутками в

історії футбольного клубу «Динамо» (Київ). На фото у вітринах зіркові склади команд з трофеями. Команда 1975 р. здобула чотири трофеї серед яких Суперкубок УЄФА, на жаль, до 1979 року командам-переможцям УЄФА не виготовляла ідентичну копію кубку, тому в колекції музею ФК «Динамо» копії цього трофею немає. Повторити свій успіх у турнірі володарів національних кубків киянам вдалося у 1986 році, коли команда Олександра Заварова, Ігоря Беланова, Василя Раца здолала у фіналі мадридський «Атлетико» з рахунком 3:0 [2; 5; 7].

У центрі залу над вітринами на банері розміщені емблеми київського «Динамо» за всі часи існування. Протягом 90-річної історії неодноразово футбольна команда змінювала свій логотип. Традиційний синій ромб з літерою «Д», характерний для спортивних товариств «Динамо» у 1972 році, було змінено на емблему у кольорах прапора УРСР з відповідним написом «УРСР». У 1989 р. було створено професійний футбольний клуб «Динамо» й оголошено конкурс на нову емблему. Але тривалий час використовували в якості офіційної емблеми традиційну літеру «Д» і напис «Київ». У 1996 році емблема була змінена. У новій емблемі літера «Д» розташовувалась у колі жовтого кольору з написом «Київ» і датою заснування клубу – «1927». Пізніше вона була доповнена одною зіркою, яка символізувала 10 чемпіонських титулів «Динамо» у чемпіонаті України, а потім і дві зірки об'єднавши здобутки «Динамо» у чемпіонаті СРСР. Фанати «Динамо» протягом існування «круглої» емблеми продовжували використовувати традиційний для «Динамо» ромб, неодноразово піднімаючи питання про заміну символіки клубу та використання у ній тільки «історичних» для клубу кольорів – синього та білого. Нарешті 3 липня 2011 року було представлено оновлений логотип «Динамо» – традиційний ромб синього кольору на якому розміщена літера «Д» і напис «Київ». Над ромбом розташовані дві золоті зірки, що символізують здобуття більше ніж двадцяти чемпіонських титулів [5].

Частина виставки присвячена здобуткам ФК «Динамо» вже у незалежній Україні. Зокрема в одній з вітрин представлений трофей Кубку України першого зразка 1992-2000 років (ТКВ-18701). «Динамо» здобувало цей трофей п'ять разів (сезону 1992/93, 1995/96, 1997/98, 1998/99 та 1999/00). Доступний для огляду і трофей чемпіона України зразка 1990-х років (ТКВ-1870). Перемогу у першому

чемпіонаті 1992 р. здобула сімферопольська «Таврія», але у подальшому протягом дев'яти сезонів динамівці були незмінними чемпіонами України.

13 травня 2002 р. пішов з життя легендарний тренер «Динамо» Валерій Васильович Лобановський. Саме з ім'ям Валерія Васильовича пов'язані найбільші перемоги та найвеличніші здобутки динамівців. Команди зразка 1975-го, 1986-го та 1998 року стали еталоном динамівської гри, а три вихованці В.В. Лобановського отримали престижну відзнаку французького журналу «Франс Футбол» – Золотий м'яч. Посмертно Валерію Васильовичу було присвоєно звання Героя України, а також нагороджено Рубіновим орденом УЄФА за внесок у розвиток футболу. У травні 2002 р. стадіону «Динамо» у Києві було присвоєно ім'я Валерія Лобановського. Щорічно, починаючи з 2003 року, на честь і в пам'ять видатного гравця та тренера «Динамо» проводиться міжнародний футбольний турнір. На виставці представлено кубок турніру пам'яті Валерія Васильовича Лобановського (ТКВ-18704). Перші два роки проведення турніру його переможцем ставали київські динамівці. У подальшому формат було змінено й участь у ньому приймали збірні різних країн [2; 7].

До уваги відвідувачів представлений трофей Суперкубку України (ТКВ-18702). Турнір за Суперкубок України проводиться з 2004 р. між володарем Кубку та чемпіоном України за чотири дні до початку регулярного чемпіонату. «Динамо» шість разів здобували цей престижний трофей. У вітрині привертає увагу футбольна форма з автографом і бутси легендарного форварда «Динамо» – Андрія Шевченка зразка 2010 р. з колекції Національного музею історії України (Т-9571; Т-9572).

На виставці представлені відвідувачам трофеї неофіційних змагань, які мають незвичне художнє виконання. З обох боків біля входу до виставкової зали були розміщені кубки футбольного турніру у Вальядоліда (Іспанія) 1973 (ТКВ-18699) та 1974 років (ТКВ-18700). Трофеї виконані у вигляді зменшених копій монументу, що встановлений на головній площі міста на честь фундатора Вальядоліда Педро Ансуреса. Привертають увагу і трофеї Терези Еррери (ТКВ-18697) (ТКВ-18698) – товариського турніру, що проводиться з 1946 року і є одним з найпрестижніших товариських турнірів. Два роки поспіль у 1981 і 1982 роках перемогу у цьому турнірі святкували київські динамівці. Трофеї виконані у вигляді одного з символів Ла-Корунї –

вежі Геркулеса унікальної архітектурної пам'ятки, що має давнє походження, а сучасного вигляду набула у 1791 році [8].

На відкритті виставки був присутній легендарний захисник «Динамо» 1980-х Олег Кузнєцов, перший віце-президент Федерації футболу України та захисник «Динамо» 1990-х рр. Владислав Ващук. Під час церемонії відкриття виставки відбулось повернення ФК «Динамо» історичної реліквії – зменшеної копії Кубка володарів Кубків 1986 року. Під час нагородження у 1986 році команда отримала і маленьку копію кубку. На жаль, тривалий час було невідомим місцезнаходження цього унікального міні-трофею. Завдяки активному сприянню української діаспори копію вдалося знайти на одному з аукціонів Німеччини. Небайдужі представники діаспори, що викупили цей унікальний кубок, повернули його до 90-річчя ФК «Динамо». Під час роботи виставки, цей міні-трофей доступний для огляду.

Виставка викликала широкий резонанс у засобах масової інформації. Були зняті кілька сюжетів присвячених виставці на телеканалах «Київ», «Перший» та «1+1». Офіційний клубний телеканал «Динамо ТВ» зняв окремий сюжет присвячений документально-речовим експонатам виставки. Науковими співробітниками були підготовлені та проведені тематичні екскурсії на матеріалах виставки.

Виставка «Динамо Київ – символ українських перемог», яку спільно підготував відділ «Історія незалежної України» Національного музею історії України та співробітники фут-

больного клубу «Динамо» (Київ) привертає увагу та виконує важливу роль популяризації українських спортивних досягнень і формування у молодого покоління гордості за свою країну. Патріотичне виховання є пріоритетним серед завдань виховної роботи серед молоді. Динамівські переможні традиції особливо важливі нині – у важкий період агресії проти України, як нагадування, що українці – нація переможців.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Газета «Советский Спорт». 19 октября 1961 года. URL: www.junik.lv/~dynkiiev/history/1961.htm
2. Динамо // Старый Киев. URL: starkiev.com/динамо/
3. Динамо 50 лучших // football.ua. URL: football.ua/top50uaplayers/article/94600-50-lychshykh-dynamo-chast-vtoraja.html
4. Динамо прорубило окно в Европу 45 лет назад // Динамомания. URL: www.dynamomania.com/news/119205-45-let-nazad-kievskoe-dinamo-prorubilo-okno-v-evropu
5. Історія «Динамо» Київ // Офіційний сайт ФК «Динамо» Київ. URL: www.fcdynamo.kiev.ua/club/history
6. Історія клубу // Ветерани ФК «Динамо» Київ. URL: www.veteranyfcdk.org.ua/istoriia-klubu.html
7. Історія футболу в Україні. Харків, 2012
8. Мы помним! Кубок чемпионов Динамо-Селтик 1:1 1967 год // Динамо Київ. URL: dynamo.kyiv.ua/blog/27093-myi-kubok-chempionov-dinamo-seltic-11-1967god
9. Національний музей історії України (далі – НМІУ) – Приз «Кришталева бутса» Олегу Блохіну на честь 200-го голу - ТКВ-12514/2545
10. НМІУ – Кубок володарів кубків 1975 р. – ТКВ-18695
11. НМІУ – Кубок володарів кубків 1986 р. – ТКВ-18696
12. НМІУ – Футболка ФК «Динамо» (Київ) з автографом Андрія Шевченка, 2010 р. – Т-9571
13. НМІУ – Футбольні бутси гравця ФК «Динамо» (Київ), А. Шевченка – Шк-414/415
14. Старков В., Шаповал Д. «Динамо» (Київ) – 1927-2007. Київ, 2008.
15. Трофен для «Динамо» // Динамо Киев. URL: dynamo.kiev.ua/blog/85933-trofei-dlya-dinamo
16. Щегоцький К. У грі та поза грою. Київ, 1991.
17. 90 миттєвостей «Динамо» // 1927.kiev.ua. URL: 1927.kiev.ua/news/view/69488

Богдалов Антон, Срібна Марія, Пуля Ірина, Лук'янов Олександр, Романік Аліна *Документально-речові експонати виставки «Динамо Київ – символ українських перемог» з колекції Національного музею історії України та музею ФК «Динамо» (Київ)*

У статті на основі фондової колекції Національного музею історії України та музею ФК «Динамо» (Київ) реалізована спроба дослідження історії досягнень футбольної команди «Динамо» (Київ). Висвітлена історія побудови документально-речової виставки «Динамо Київ – символ українських перемог».

Ключові слова: Національний музей історії України, ФК Динамо(Київ), Кубок володарів Кубків УЄФА, Суперкубок УЄФА, Валерій Лобановський, Олег Блохін, Андрій Шевченко

Богдалов Антон, Срібна Марія, Пуля Ірина, Лук'янов Олександр, Романік Аліна. *Документально-вещественные экспонаты выставки «Динамо Киев – символ украинских побед» из коллекции Национального музея истории Украины и музея ФК «Динамо» (Киев)*

В статье на основе фондовой коллекции Национального музея истории Украины и музея ФК «Динамо» (Киев) реализована попытка исследования истории достижений футбольной команды «Динамо» (Киев). Освещена история построения документально-вещественной выставки «Динамо Киев – символ украинских побед»

Ключевые слова: Национальный музей истории Украины, ФК Динамо(Киев), Кубок обладателей Кубков УЕФА, Суперкубок УЕФА, Валерий Лобановский, Олег Блохин, Андрей Шевченко

Bohdalov Anton, Sribna Mariya, Pulya Iryna, Lukianov Oleksandr, Romanik Alina *Exhibition about FC Dynamo Kyiv at the National Museum of Ukraine based on fund collection of the National Museum of History of Ukraine and the Museum FC Dynamo Kyiv*

On May 13 2017 FC Dynamo Kyiv turned 90. On June 29, 2017 an exhibition «Dynamo Kyiv – a symbol of Ukraine» was opened to the 90th anniversary of the foundation in National Museum of History of Ukraine.

Over its history, Dynamo Kyiv has won 15 Ukrainian national titles, 13 Soviet national titles, 11 national cup competitions, 9 Soviet national Cup competitions, and three continental titles. Dynamo Kyiv won the UEFA Cup Winners' Cup in 1975 and 1986 as well as the European Super Cup in 1975. In 1977, 1987, and 1999, the club reached the semi-finals of the UEFA Champions League. These victories are associated with the name of Valeriy Lobanovskyi, who played for the club in the 1960s and later became the club's long-term head coach. In 2009 the club reached the semi-final of the UEFA Cup.

Dynamo striker Oleh Blokhin is the Soviet League all-time top scorer 211 goals, and has also made more appearances than any other player in the championship's history with 432. The exhibition were presented a crystal boot that Oleg Blokhin was awarder for 200 goals in the USSR championships.

Keywords: National Museum of History of Ukraine, FC Dynamo Kyiv, UEFA Cup Winners' Cup, European Super Cup, Valeriy Lobanovskyi, Oleh Blokhin

Надійшла до редакції 19.02.2018 р.

Рис. 1. Кубок володарів кубків УЄФА, здобутий «Динамо» (Київ)

Рис. 2. Стенд виставки

Рис. 3-5. Елементи виставки «Динамо Київ – символ українських перемог»

